

**ZAVODI ZA KULTURU
VOJVODANSKIH MAĐARA,
SLOVAKA, RUMUNA,
RUSINA I HRVATA**

1. APRIL 2024

SADRŽAJ

1. UVOD — 3
2. SAŽETAK — 4
3. METODOLOŠKI PRISTUP — 6
 - 3.1. INTERVJUI SA ZAVODIMA ZA KULTURU — 6
 - 3.2. INTERVJUI SA POKRAJINSKIM SEKRETARIJATIMA — 8
 - 3.3. INTERVJUI SA ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA — 8
 - 3.4. GRUPNI INTERVJUI SA NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA — 9
 - 3.5. GRUPNI INTERVJUI SA GRAĐANIMA — 10
 - 3.6. GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA — 11
4. ZAKLJUČCI — 12
5. SMERNICE ZA UNAPREĐENJE — 13

1. UVOD

Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) je u okviru projekta „Zavodi za kulturu nacionalnih manjina – kako uticati na procese interkulturalizma u 21. veku“ izradio istraživanje o Zavodima za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata. Projekat promoviše stručna istraživanja u oblasti kulturno-jezičkog identiteta nacionalnih manjina i podržan je od strane **Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog** u okviru konkursa za dodelu sredstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine za programe i projekte iz oblasti kulture.

Dokument koji se nalazi pred vama pre svega afirmiše interkulturalizam i podstiče na razumevanje različitosti. Njegovu osnovu predstavlja sprovedeno istraživanje i analiza dobijenih rezultata. U okviru dokumenta su predstavljene i smernice na koji način bi se mogli unaprediti određeni segmenti delovanja zavoda, imajući u vidu značaj njihovog efektivnog funkcionisanja za celokupno društvo.

Nadamo se da smo uspeli u nameri da predstavimo delatnosti zavoda koje su uglavnom bazirane na savremenim digitalnim formama i novim tehnologijama. Uključili smo i druge važne segmente poput vidljivosti i načina promocije aktivnosti koje sprovode zavodi, kapacitete zaposlenih u zavodima za korišćenje savremenih tehnologija, dostupnosti kulturnih sadržaja koje prezentuju zavodi pripadnicima nacionalnih manjina i većinskom narodu.

Sadržaj dokumenta će biti od koristi državnim organima, ustanovama kulture, organizacijama civilnog društva ili pojedincima koji se budu bavili istraživačkim radom u oblasti kulture nacionalnih manjina.

Ovom prilikom se zahvaljujemo zaposlenima u zavodima za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata koji su nam pružili detaljne informacije o realizovanim aktivnostima i projektima, dostupnosti kulturnih sadržaja u vidu digitalnih formi, kapacitetima i mogućnostima za korišćenje novih tehnologija, budućim planovima i izazovima koji prate njihov rad.

Isto tako zahvalnost dugujemo zaposlenima u Sekretarijatu za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama i Sekretarijatu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice Vlade Autonomne Pokrajine Vojvodine; članovima odbora za kulturu nacionalnih saveta mađarske, slovačke, rumunske, rusinske i hrvatske nacionalne manjine; predstavnicima organizacija civilnog društva Centar za regionalizam i Akademska inicijativa „Forum 10“, koji su doprineli da istraživanje obuhvati i druge aspekte delovanja i saradnje sa ustanovama kulture nacionalnih manjina.

2. SAŽETAK

Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) je sproveo istraživanje sa idejom da se putem nalaza empirijskog istraživanja sagledaju delatnosti zavoda koje su bazirane na savremenim digitalnim formama i novim tehnologijama. **Digitalne forme i nove tehnologije čine dostupnijom kulturu i jezike nacionalnih manjina svim građanima i utiču u velikoj meri na razvijanje interkulturalnih odnosa.**

Isto tako je za potrebe izrade analize u okviru istraživanja ispitana percepcija građana o značaju uloge i vidljivosti delovanja zavoda. Osvrnuli smo se na saradnju zavoda sa pokrajinskim sekretarijatima u čijem delokrugu poslova su oblasti kulture nacionalnih manjina i ostvarivanja prava nacionalnih manjina, kao i na saradnju sa nacionalnim savetima nacionalnih manjina i organizacijama civilnog društva. Na ovaj način je obuhvaćen širi spektar relevantnih sagovornika i otvorena mogućnost da se sagledaju mišljenja institucija i organizacija civilnog društva sa kojima zavodi saraduju, kao i samih građana koji su konzumenti kulturnih sadržaja.

Zavodi su osnovani od strane Autonomne Pokrajine Vojvodine i nacionalnih saveta mađarske, slovačke, rumunske, rusinske i hrvatske nacionalne manjine. Ideja osnivača je bila da ustanove kulture nacionalnih manjina svojim funkcionisanjem u okviru naučnih, stručnih, razvojnih istraživanja u oblasti kulture, jezika, umetnosti i nauke, doprinose negovanju i očuvanju nacionalnog identiteta i jezika pripadnika različitih nacionalnih manjina koje žive u AP Vojvodini, a, da istovremeno, doprinose razvijanju interkulturalnosti, kao i dostupnosti bogatstva kultura nacionalnih manjina svim građanima.

Ukoliko se kratko osvrnemo na nalaze istraživanja oni nedvosmisleno ukazuju da zavodi u okviru svojih aktivnosti koje su definisane osnivačkim aktima, određenim strateškim dokumentima i usvojenim godišnjim programima rada na profesionalan način realizuju naučna istraživanja i prezentovanje kulturne raznolikosti svojih nacionalnih manjina. Na različite načine pružaju sve informacije koje se odnose na kulturnu baštinu nacionalnih manjina i otvoreni su za međusobnu saradnju i saradnju sa drugim ustanovama kulture.

U okviru internet prezentacija zavoda, koje su dostupne na jezicima nacionalnih manjina koje predstavljaju i srpskom jeziku, nalazi se bogata kulturna riznica koja je prezentovana kroz različite digitalne platforme. **Putem digitalnih platformi omogućavaju besplatan pristup sačuvanoj intelektualnoj i materijalnoj kulturnoj baštini, kao i digitalnom sadržaju klasičnih i savremenih umetničkih i književnih dela iz različitih vremenskih perioda.**

Aktivno saraduju sa udruženjima građana koja se bave kulturom nacionalnih manjina koje zavodi predstavljaju. Različite manifestacije, kulturno-umetnički događaji, promocije knjiga koje organizuju udruženja su potpomognute od strane ovih ustanova kulture. Ovakav vid delovanja omogućava zavodima da budu više prisutni na terenu i da na direktan način uspostave komunikaciju sa građanima koji su zainteresovani za kulturne sadržaje.

Analiza dobijenih rezultata istraživanja je ukazala da nedovoljan broj zaposlenih u zavodima, utiče u određenoj meri na sprovođenje planiranih aktivnosti u oblasti digitalizacije, kao i na promociju kulturnih sadržaja. Uočena je potreba realizovanja obuka za zaposlene u zavodima kako bi se efektivnije koristili različitim komunikacionim kanalima u predstavljanju kulturnih sadržaja. Isto tako je uočena potreba za stručnim usavršavanjem koje se odnosi na sve segmente procesa digitalizacije, arhiviranja i korišćenja savremenih digitalnih formi ili pak organizovanjem poseta određenim ustanovama kulture koje imaju decenijsko iskustvo u procesu digitalizacije kulturnih sadržaja i njegovom prezentovanju.

Smernice formulisane na osnovu nalaza istraživanja obuhvataju aspekte delovanja – od dostupnosti digitalnih kulturnih sadržaja, vidljivosti zavoda, udruženog delovanja, veće vidljivosti i većeg broja poseta korisnika na društvenim mrežama i internet prezentacijama, do nabavke opreme potrebne za digitalizaciju, kao i potrebnih obuka za zaposlene u zavodima za kulturu.

U cilju uspešne realizacije programa i projekata, od posebnog značaja jeste saradnja i usaglašeno delovanje zavoda, nacionalnih saveta nacionalnih manjina i udruženja koja se bave kulturom nacionalnih manjina. Na ovaj način će se uspostaviti sinergija delovanja, zahvaljujući kojoj će se efektivnije približiti kulturni sadržaji svim zainteresovanim građanima.

3. METODOLOŠKI PRISTUP

Istraživanje je realizovano primenom različitih istraživačkih tehnika, kako bi se prikupili svi relevantni podaci i potom analizirali dobijeni rezultati. Istraživanje se sastojalo iz strukturisanih dubinskih intervjuva i fokus grupnih intervjuva. Sve istraživačke aktivnosti su realizovane na terenu ili onlajn, u periodu između 24. januara i 19. marta 2024. godine.

U okviru intervjuva su učestvovali:

- ☑ zaposleni u zavodima za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata;
- ☑ zaposleni u Pokrajinskom sekretarijatu za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama i Pokrajinskom sekretarijatu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice;
- ☑ predstavnici organizacija civilnog društva Centar za regionalizam i Akademska inicijativa „Forum 10“
- ☑ građani.

Održano je ukupno devet intervjuva i za svaku ciljnu grupu pripremljen je poseban upitnik, u skladu sa ciljevima istraživanja.

Grupni intervjuji su organizovani sa članovima odbora za kulturu nacionalnih saveta mađarske, slovačke, rumunske, rusinske i hrvatske nacionalne manjine, kao i sa građanima pripadnicima mađarske, slovačke, rumunske, rusinske, hrvatske zajednice i većinskog naroda. Održana su dva grupna intervjuva sa šest članova navedenih odbora za kulturu. Isto tako su održane dve fokus grupe u kojima je učestvovalo 16 građana. Za grupne intervjuje, dubinske intervjuje i fokus grupe je bio pripremljen poseban upitnik.

Podaci koji su prikupljeni predstavljani su u posebnim tematskim celinama ovog dokumenta. Na osnovu ključnih nalaza istraživanja, izvedeni su zaključci i formulisane smernice u cilju efektivnijeg funkcionisanja zavoda u određenim segmentima njihovog delovanja .

3.1. INTERVJUI SA ZAVODIMA ZA KULTURU

Intervjuji su obavljani sa zaposlenima u zavodima za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata u cilju prikupljanja podataka o dostupnosti kulturnih i jezičkih sadržaja zavoda putem digitalnih formi i korišćenja savremenih tehnologija.

Unapred pripremljeni upitnik se sastojao od sledećih tematskih celina:

- ☑ okvir delovanja zavoda,
- ☑ digitalne platforme zavoda i posećenost digitalnih platformi,
- ☑ kapaciteti zaposlenih za korišćenje savremenih tehnologija i
- ☑ uočeni izazovi i nedostaci u delovanju zavoda.

Zavodi funkcionišu na osnovu usvojenih godišnjih programa i budžeta u okviru kojih su jasno definisane aktivnosti i sredstva za delovanje u svim važnim segmentima kulture nacionalnih manjina koje predstavljaju. Svesni su važnosti postojanja strateških dokumenata u oblasti kulture jer se zahvaljujući njima uspostavljaju dugoročne smernice, tj. određuju pravci delovanja kulturnih politika

nacionalnih manjina, definišu prioritetne oblasti, sredstva i koordinisano uključuju svi relevantni akteri u realizaciju planiranih aktivnosti. Međutim, programi i dugoročni projekti koje sprovode su najčešći okvir delovanja ustanova kulture nacionalnih manjina.

Zavodi koriste mogućnosti projektnog apliciranja na različitim konkursima u zemlji ili u matičnim zemljama. Na ovaj način nastoje da nadomeste nedostatak finansijskih sredstava za angažovanje spoljnih saradnika, za sprovođenje određenih aktivnosti i ideja koje nisu u mogućnosti da realizuju iz budžetskih sredstava koje im dodeljuje AP Vojvodina ili pak za prevodilačke usluge kako bi kulturne sadržaje učinili dostupnijim većem broju zainteresovanih građana.

Na zvaničnim internet stranama, koje za zavode predstavljaju jedan od glavnih alata prezentovanja aktivnosti, su dostupne sve naučno-istraživačke delatnosti zavoda i različiti digitalizovani kulturni sadržaji koji su podeljeni po tematskim celinama. U okviru tematskih celina se nalazi kulturno bogatstvo pet nacionalnih manjina, od monografija, periodičnih izdanja u kojima se publikuju naučno-istraživački radovi, galerija portreta poznatih pisaca ili slikara, bibliografija, audio zbirki, leksografskih podataka, starih matičnih knjiga i fotografija, digitalnih biblioteka sa određenim brojem raritetnih izdanja, virtuelnih šetnji kroz određene postavke muzeja, itd.

Digitalizovani kulturni sadržaji su besplatno dostupni na jezicima nacionalnih manjina koje predstavljaju, kao i na srpskom jeziku, dok se najbitnije informacije prevode i na engleski jezik. Zavodi iznose zajedničko mišljenje da imaju jasan cilj da putem korišćenja digitalnih tehnologija učine dostupnom kulturnu baštinu i drugi sadržaje koje plasiraju većem broju građana, a ne samo pripadnicima nacionalnih manjina čija kultura je prezentovana u okviru njihovog delovanja. Digitalizovani sadržaji olakšavaju kreiranje veza između različitih kultura sa kojima dele zajednički kulturni prostor.

Zavodi imaju dostupne različite kontakt forme za građane na zvaničnim internet stranicama, profile na društvenim mrežama Facebook i Instagram, dok određeni zavodi imaju i Youtube kanale. Neki od zavoda smatraju da dobro koriste mogućnosti koje im pružaju društvene mreže za promovisanje sadržaja koji se nalaze na internet stranicama. Svakodnevno plasiraju vesti i najave koje prate bogatu i dinamičnu scenu kulturnih dešavanja. Organizuju različite nagradne konkurse kako bi privukli i druge građane da se uključe u njihove aktivnosti ili da se upoznaju sa njima. Međutim, nisu zadovoljni interesovanjem građana da koriste digitalne kulturne sadržaje na internet stranicama ili da posećuju kulturne događaje koje organizuju sami ili sa drugima. Mala vidljivost širokog spektra aktivnosti, koje ne čine samo naučno-istraživački radovi, prema zavodima predstavlja problem tj. kako pronaći način da se građani različitih starosnih kategorija zainteresuju za kulturnu ponudu zavoda.

Zaposleni u zavodima su donekle obučeni za korišćenje digitalnih tehnologija i smatraju da bi im različiti vidovi obuka koristili za unapređenje njihovog delovanja. Kod određenih zavoda nedostatak tehničke opreme u vidu skenera za digitalizaciju, novih softvera za baze podataka koje bi sadržale digitalizovane sadržaje predstavlja problem. Najčešće navode da im najveći nedostatak predstavlja broj zaposlenih koji nije usklađen sa brojnim obavezama koje imaju. Usled ograničenih kadrovskih kapaciteta nemaju zaposlene IT stručnjake već ih angažuju kao spoljne saradnike.

Zavodi dele ista mišljenje u pogledu mogućih predloga koji bi doprineli većoj vidljivosti. Naime, umrežavanje aktivnosti svih zavoda barem jednom godišnje bi imalo efekta na određene ciljne grupe. Pozitivna je bila reakcija građana kada su organizovali zajedničke manifestacije. Isto tako i zajednička kampanja koja bi bila usmerena ka jednoj ciljnoj grupi, brendirana, dugotrajna i ispraćena sa plaćenim sadržajima na društvenim mrežama bi doprinela većoj vidljivosti svih zavoda.

3.2. INTERVJUI SA POKRAJINSKIM SEKRETARIJATIMA

U delu intervjua koji je realizovan sa zaposlenima u Sekretarijatu za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama i Sekretarijatu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice Vlade AP Vojvodine, u više navrata je isticana dobra saradnja sa zavodima.

Smatraju da je uloga i značaj samih zavoda nemerljiva jer se oni jedini studiozno bave svim segmentima kulture svojih nacionalnih manjina. Posebno je važna njihova uloga u promovisanju jezičke kulture putem izdavačke delatnosti, kao i delovanje u naučno-istraživačkoj oblasti. Vidljive su, prema mišljenju sekretarijata, razlike u kapacitetima zavoda, pre svega u raspolaganju ljudskim resursa koji mogu da doprinesu kvalitetnijem radu ovih tela.

Zaposleni u sekretarijatima su uočili da građani nisu u dovoljnoj meri informisani o samom postojanju i delovanju zavoda. Među malim brojem građana je zastupljena interakcija o kulturnim sadržajima koje plasiraju zavodi. Za obezbeđivanje veće vidljivosti neophodno je uključiti i druge institucije ili pojedince. Navode primere škola na jezicima nacionalnih manjina, koje bi mogle da imaju veliki uticaj na promovisanje rada zavoda.

Ukoliko bi zavodi razmišljali o kreiranju određene strategije koja bi im dala smernice za šire delovanje usmereno ka svojim nacionalnim zajednicama, sekretarijati smatraju da je pre toga potrebno sprovesti istraživanje o potrebama konzumenata kulturnih sadržaja iz dela nacionalnih manjina čijom kulturom se zavodi bave. Na taj način bi se planski mogli osmisliti i prilagoditi određeni kulturni sadržaji svima ili dominantnoj ciljnoj grupi.

Saglasni su da zavodi nisu dovoljno iskoristili potencijal koji imaju u cilju približavanja kulturnih sadržaja pripadnicima većinskog naroda. Opšti utisak je da zavodi ulažu veći trud u prevođenju sadržaja

na srpski jezik, nego na interakciju sa građanima. Na prvo mestu zavodi moraju da animiraju pripadnike svojih nacionalnih manjina, a nakon toga je neophodno raditi i sa drugim građanima.

3.3. INTERVJUI SA ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA

Predstavnici Centra za regionalizam i Akademske inicijative „Forum 10“ smatraju da je delovanje zavoda od velikog značaja za očuvanju kulturnog identiteta nacionalnih manjina kojima se ove ustanove kulture bave. Institucionalni kontinuitet i budžetska sredstva omogućavaju zavodima da budu relevantan akter na kulturnoj mapi Republike Srbije. Složili su se da je uloga zavoda u izgradnji stručnog i kreativnog kapitala za nacionalne manjine u okviru kojih zavodi deluju podjednako važna.

Tokom realizacije različitih projektnih aktivnosti organizacije civilnog društva su saradivale sa zavodima i tu saradnju ocenjuju kao veoma dobru. Navode da su zavodi bili uvek otvoreni da pruže informacije i dostave podatke, kao i da pomognu u realizaciji određenih segmenata delovanja organizacija, koji nisu bili samo vezani za projektne aktivnosti.

Internet prezentacije i društvene mreže prema sagovornicima kreiraju širok prostor za konzumiranja kulturnih sadržaja. Primetan je trend digitalizacije kulturnih sadržaja koji se može jasno uočiti na internet prezentacijama zavoda. Jasno su izneli stav da se prisustvo publike na kulturnim događajima obezbeđuje kvalitetnom ponudom i aktivnom komunikacijom preko digitalnih platformi.

Saglasni su da na procesima digitalizaciji kulturnog nasleđa treba intenzivno raditi jer oni predstavljaju efikasan način promocije kulturnog nasleđa. Uočili su da nije dovoljno iskorišćen potencijal koji imaju zavodi u cilju približavanja kulturnih sadržaja pripadnicima nacionalnih manjina i većinskog naroda.

Na različite načine vide mogućnosti promocije kulturnih sadržaja koje prezentuju zavodi. S jedne strane se daje prednost promocijama kulture uživo uz korišćenje digitalnog materijala kroz tematske tribine i okrugle stolove, dok je s druge strane predložen potpuni fokus na društvene mreže koje su postale dominantan način komunikacije.

Organizacije civilnog društva su predočile konkretne preporuke za unapređenje rada zavoda, i to: planski definisati dinamičniji nastavak digitalizacije kulturnog nasleđa i savremenog stvaralaštva; po sistemu modernih tehnoloških programa obezbediti prevode na engleski jezik digitalizovanih segmenata na zvaničnim internet stranicama zavoda; uspostaviti veći nivo koordinacije svih aktera u lancu projektnog finansiranja istraživačkog rada u okviru nacionalnih manjina; promena delovanja zavoda u korišćenju kanala komunikacija sa građanima, sa posebnim akcentom na društvene mreže.

3.4. GRUPNI INTERVJUI SA NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA

Grupni intervjui su realizovani sa članovima odbora za kulturu nacionalnih saveta mađarske, slovačke, rumunske, rusinske i hrvatske nacionalne manjine. Za potrebe realizacije grupnih intervjua upitnik je bio podeljen u sledeće tematske celine: saradnja nacionalnih saveta nacionalnih manjina i zavoda, percepcija dostupnosti kulturnih sadržaja zavoda putem digitalnih platformi i preporuke za unapređenje rada zavoda.

Članovi odbora za kulturu u okviru svojih aktivnosti blisko sarađuju sa zavodima i smatraju da je međusobna saradnja i komunikacija na visokom nivou. Nacionalni saveti nacionalnih manjina kao suosnivači zavoda pripremaju strateška dokumenta koja se odnose i na oblast kulture. Prema informacijama dobijenim od članova odbora za kulturu, od strane Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine je usvojena nova strategija koja definiše kulturnu politiku zajednice, dok kod

ostalih nacionalnih saveta strateška dokumenta za oblast kulture nisu nikada izrađena ili im je istekao predviđeni period realizacije.

Zajedničke aktivnosti odbora za kulturu i zavoda se pre svega odnose na: organizaciju velikih nacionalnih praznika, saradnju sa različitim udruženjima koja imaju aktivnosti u oblasti kulture nacionalnih manjina, sprovođenje projekata, izdavačku delatnost ili objavljivanje konkursa iz oblasti kulture.

Članovi odbora su saglasni sa tvrdnjom da se građani najviše informišu o kulturnim sadržajima koje zavodi prezentuju preko društvenih mreža i da su kulturni sadržaji zavoda u dovoljnoj meri dostupni svim građanima. Kanali informisanja kao što su društvene mreže Facebook i Instagram, televizijski program na RTV Vojvodine i štampani mediji na jezicima nacionalnih manjina su najčešće navođeni tokom intervjua. Sve je više izražen problem uključivanja mladih u zajedničke aktivnosti zbog nedostatka zainteresovanosti da se bave kulturnim sadržajima i kulturnom politikom. Isto tako, vidljiv je i nedostatak ljudi koji se profesionalno bave kulturnim delovanjem unutar zajednice.

Rad zavoda u procesima digitalizacije kulturnih sadržaja doprineo je boljem prepoznavanju kulture pet nacionalnih manjina, ali pripadnici većinskog naroda ili drugih manjinskih zajednica nemaju interesovanje da posećuju događaje koje nacionalni saveti organizuju zajedno sa zavodima. Stav članova odbora za kulturu je da ima određenog interesovanja kada se organizuju velike nacionalne manifestacije, u okviru kojih postoji i ponuda hrane i suvenira.

Zajednički stav iznose u vezi sa potrebom intenzivnije promocije kulturnih sadržaja koji se nalaze na internet prezentacijama zavoda jer mali broj građana posećuje ciljano internet strane, osim ukoliko se ne bave stručnim radom ili određenim istraživanjima u oblasti kulture nacionalnih manjina. Plansko usmeravanje jednog dela aktivnosti ka određenim popularnim kulturnim sadržajima, pored naučno-istraživačkih programa, bi u znatnoj meri doprineli vidljivosti zavoda.

Predložene su i preporuke u cilju unapređenja rada zavoda, u vidu periodičnih obilazaka lokalnih sredina gde su najzastupljeniji pripadnici nacionalnih manjina koje zavodi predstavljaju ili organizovanja edukativnih seminara kako bi se unapredila saradnja nacionalnih saveta i zavoda.

3.5. GRUPNI INTERVJUI SA GRAĐANIMA

Grupni intervjui sa građanima su bili usmereni na sledeće tematske celine: nivo informisanosti o nacionalnim manjinama i njihovim kulturnim sadržajima, nivo informisanosti o radu zavoda, percepcija dostupnosti kulturnih sadržaja koje zavodi plasiraju putem digitalnih platformi i preporuke za unapređenje rada zavoda.

Građani su pokazali pristojan nivo opšte informisanosti o specifičnostima koje su deo kulturne baštine pripadnika nacionalnih manjina koje žive na teritoriji AP Vojvodine. Najveći broj ispitanika prati kulturna dešavanja i posećuje izložbe slika, pozorišne predstave, muzeje, muzičke festivale. Putem društvenih mreža, elektronskih medija i televizije su upoznati je sa konkretnim sadržajima i nazivima kulturnih manifestacija koje organizuju pripadnici nacionalnih manjina. Imali su prilike i da posete kulturne manifestacije nacionalnih manjina u Bačkoj Topoli, Kisaču, Novom Sadu i Vrbasu. Ovakav rezultat svakako govori o dugogodišnjoj tradiciji i promociji multikulturalnosti u AP Vojvodini, te se slobodno može zaključiti da su određene manifestacije koje organizuju pripadnici nacionalnih manjina postale deo kulturne ponude u AP Vojvodini.

S druge strane, što se tiče informisanosti o institucijama kulture, konkretno o zavodima za kulturu nacionalnih manjina ona je izuzetno mala. Ispitanici nisu informisani o postojanju zavoda, kao i o konkretnim delatnostima zavoda. Oni koji imaju određena saznanja, navode da doživljavaju zavode kao „centrale koje rukovode i organizuju aktivnosti udruženja nacionalnih manjina koja se bave kulturom“.

Svi ispitanici dele isto mišljenje da su digitalni sadržaji dobar alat za upoznavanje kulture koja im nije bliska, ali ipak prednost daju organizovanim turističkim obilascima kulturnih znamenitosti. Jedan deo ispitanika je koristio digitalne platforme kako bi se upoznao sa kulturom zemalja iz okruženja. Najčešće su koristili digitalne sadržaje u vidu obilazaka virtuelnih izložbi slika, fotografija ili poseta muzejima. Nivo poznavanja digitalnih kulturnih sadržaja koje prezentuju zavodi na internet stranicama je minimalan.

Mali broj ispitanika koji je upoznat sa postojanjem zavoda navodi da kulturne sadržaje nacionalnih manjina čijom kulturom se zavodi bave smatra interesantnim. Ispitanici su isticali da su zainteresovani da posete zavode u okviru šire turističke ponude, koja bi uključivala i obilaske drugih kulturnih ustanova, izložbe slika, manifestacije koje promovišu ručne radinosti nacionalnih manjina. Ispitanici u najvećoj meri dele isti doživljaj, da se različite kulturne manifestacije koje se odnose na kulturne segmente nacionalnih manjina organizuju, kako bi njih posetili građani koji su deo tih zajednica. I ovaj nalaz nam ukazuje da je svakako neophodno približiti kulturne sadržaje nacionalnih manjina pripadnicima većinske zajednice.

U okviru dela koji se odnosi na informisanje o kulturnim dešavanjima, ispitanici navode da se informišu preko različitih društvenih mreža, da posećuju ciljano određene lokalne internet portale, kao i da o tome razgovaraju sa porodicom i prijateljima. Smatraju da mladi više koriste Instagram i Tik Tok, dok je Facebook zastupljen kod drugih starosnih kategorija. Društvene mreže ih podstiču da istražuju druge sadržaje, dok internet stranice posećuju ciljano. Ne primećuju aktivnosti zavoda na društvenim mrežama i smatraju da sadržaji na društvenim mrežama nude u dovoljnoj meri sve kulturne sadržaje. Slažu se da je neophodno jasno odrediti strategiju promovisanja delatnosti zavoda, kao i da promotivne kampanje moraju biti kreirane sa definisanim ciljem, ciljnom grupom i dužim periodom trajanja.

U delu preporuka za unapređenje delovanja zavoda kako bi sadržaji bili vidljiviji na digitalnim platformama navode sledeće predloge: plaćeni promotivni sadržaji na društvenim mrežama; podkasti o kulturi nacionalnih manjina, promovisanje aktivnosti zavoda u osnovnim i srednjim školama; uključiti zavode u turističku ponudu mesta u kojima se nalaze sedišta; promotivni video spotovi koji bi bili prikazani na televizijama sa nacionalnom frekvencijom; veće interakcija sa ljudima iz zajednice i van nje.

3.6. GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Zaposleni u zavodima imaju slična viđenja kada su u pitanju benefiti korišćenja savremenih digitalnih formi i novih tehnologija. Putem digitalnih sadržaja najefektnije uspevaju da prezentuju kulturnu baštinu i učine je dostupnom građanima. U procesima kreiranja multimedijalnih baza podataka vide priliku i da sačuvaju kulturno-istorijsko nasleđe od zaborava.

Što se tiče digitalizacije kulturnih sadržaja, nemaju svi zavodi opremu ili adekvatnu opremu za digitalizaciju sadržaja, nisu dovoljno obučeni da se bave ovim procesima, angažuju mali broj spoljnih saradnika da realizuju aktivnosti u procesu digitalizacije. Digitalizacija i predstavljanje digitalnih formi kulture ne predstavljaju jednostavan proces koji se svodi samo na prevođenje u digitalni sadržaj, već se sastoji od različitih komponenti kao što su: formulisanje i kategorizacija sadržaja, usluge prevođenja na druge jezike, arhiviranje u okviru digitalne baze ili posebnih domena koji se nalaze na zvaničnim internet prezentacijama zavoda.

Posebno su se zaposleni u zavodima osvrnuli na vidljivost rada koja nije na očekivanom nivou. Iako ulažu veliki trud, nemaju adekvatnu posećenost od strane građana na kulturnim događajima koje organizuju, broj zahteva u vezi sa dostavljanjem podataka ili informacija o kulturnim sadržajima koje imaju u digitalnim bazama je na malom nivou. Uvideli su da postoji ogroman potencijal u korišćenju resursa promocije njihovih aktivnosti preko društvenih mreža i svesni su da ga ne koriste u punoj meri.

Generalna ocena članova odbora za kulturu nacionalnih saveta nacionalnih manjina o saradnji sa zavodima je pozitivna. Uočili su da bi intenzivna promocija kulture ili bar jednog njenog segmenta koji je bliži građanima doprinela u znatnoj meri vidljivosti zavoda. Predstavnici organizacija civilnog društva predlažu da kulturni sadržaji koje prezentuju zavodi budu promovisani, u vidu neposredne komunikacije na tematskim događajima uz korišćenje digitalnog materijala, kao i na društvenim mrežama koje su postale dominantan način komunikacije. U okviru intervju sa građanima je u više navrata navedeno da promotivne kampanje mogu imati najveći efekat ukoliko budu planski usmerene i za određene ciljne grupe. Smatraju da će interesovanje postojati ukoliko je sadržaj kampanje kratak i zanimljiv, bilo da je ona plasirana preko društvenih mreža ili drugih vidova informisanja.

4. ZAKLJUČCI

- Istraživanje u oblasti kulturno-jezičkog identiteta nacionalnih manjina je sprovedeno kako bi se identifikovali rezultati i izazovi u procesima digitalizacije, koje sprovode zavodi za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata. U okviru istraživanja ustanove kulture nacionalnih manjina su predstavile delatnosti koje su bazirane na korišćenju novih tehnologija, kao i druge značajne segmente koji su važni za efikasno predstavljanje kulturnih sadržaja. Pokrajinski sekretarijati, nacionalni saveti nacionalnih manjina, organizacije civilnog društva i građani su svojim učešćem omogućili da se sagledaju različiti aspekti delovanja zavoda.
- Osnivanjem ustanova kulture koje se bave očuvanjem i prezentovanjem kulturne baštine nacionalnih manjina, napravljen je ogroman iskorak koji ne sadrži samo kulturološko-naučnu vrednost, već ima i uticaj na razvijanje interkulturalnih procesa. Zavodi su tokom dosadašnjeg kontinuiranog delovanja uspeli da realizuju zahtevne i dugoročne programe i projekte, što im je obezbedilo prepoznatljivost i kreativni kapital koji su ove ustanove zaslužno stekle.
- Jasno je da zavodi nemaju iste kapacitete, da su u različitim fazama delovanja u procesima digitalizacije i da se umnogome razlikuju kulturne politike njihovih zajednica, ali ipak na osnovu uvida u rezultate istraživanja moguće je izvesti nekoliko zaključaka
- Zavodi su dovoljno razvili svoje delovanja i predstoji im izlazak iz dosadašnjih okvira, pre svega u komunikaciji sa korisnicima i promeni modela prezentovanja kulturnih sadržaja. Savremene i funkcionalne internet prezentacije korisnicima bi omogućile da nesmetano koriste sadržaje, od fotografija do monografija i digitalnih biblioteka.
- Ranije uspostavljena praksa obilaska lokalnih sredina i prezentovanja rada je zapostavljena. Interaktivan odnos sa konzumentima kulturnih sadržaja, čijom kulturom se zavodi bave, mora biti strateški osmišljen i neophodno je kontinuirano raditi na ovom cilju.
- Svi nalazi jasno ukazuju da resurs društvenih mreža nije dovoljno iskorišćen, a posebno je značajan je za uključivanje većeg broja mladih.
- Takođe, ne smemo zaboraviti i činjenicu na koju su ukazali i sami zavodi, da je mali broj profesionalnih radnika u kulturi, posebno onih koji se bave kulturom nacionalnih manjina i da će ovaj izazov, na koji država mora strateški odgovoriti, predstavljati problem u skorijoj budućnosti.

5. SMERNICE ZA UNAPREĐENJE

- Nastaviti proces digitalizacije kulturnog nasleđa i aktuelnog stvaralaštva;
- Obezbediti zavodima adekvatnu opremu za digitalizaciju;
- Organizovati obuke o procesima digitalizacije za zaposlene u zavodima;
- Organizovati posete zaposlenima u zavodima, ustanovama kulture koje se bave digitalizacijom;
- Obezbediti dovoljan broj stručnih radnika u zavodima;
- Sprovesti istraživanje o potrebama konzumenata kulturnih sadržaja, čijom kulturom se zavodi bave;
- Povećati vidljivost kulturnih sadržaja na društvenim mrežama za sve konzumente i to kroz:
 1. Plaćene promotivne sadržaje
 2. Kratke promotivne video sadržaje
 3. Podkaste o kulturnih sadržajima
- Obezbediti raspisivanje konkursa namenjenog saradnji zavoda sa većinskim narodom i promocijom interkulturalnosti;
- Kulturne sadržaje nacionalnih manjina približiti pripadnicima većinskog naroda kroz promovisanje sadržaja na mejnstrim medijima;
- Organizovati posete zavodima kroz turističku ponuda gradova u kojima se nalaze zavodi;
- Intenzivnije koristiti društvene mreže u cilju uključivanja mlađe populacije;
- Organizovati promocije zavoda i kulturne baštine nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama;
- Uspostaviti intenzivniju međusobnu saradnju zavoda;
- Izraditi zajednički strategiju delovanja zavoda u cilju promocije kulturnih sadržaja nacionalnih manjina.